de ovend

11e jaorgaank no. 6

de Ovend

elfde jaorgaank no. 6 december 1983

In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden/ab.
Red./Adm./Corr.: zie blz. 4 van et omslag.
Tikwark: Jerry W. de Kock, Oosterwoolde

Veurwoord

Et gaot niet goed mit et Stellingwarfs. Meensken die de ogen en oren een betien eupen hebben weten dat. In disse Ovend kuj'm lezen hoe slim as 't d'r bi'j de schoelekiender mit et Stellingwarfs veur staot. De I.W.S. (Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs) het daor op 'e legere schoelen in West-Stellingwarf een onderzuuk naor daon. Et taelgebruuk van de kiender uut de klassen 3 t/m 6 is onderzocht. Anne Mulder dot veur De Ovend verslag van dat onderzuuk. Jim kun zien hoevule percent van die kiender thuus en op et schoeleplein nog Stellingwarfs praot. De ciefers bin griezelig. Et Stellingwarfs glidt staorigan vot. Over niet al te lange tied het de I.W.S. zien wark daon en dan zal d'r rappot uutbrocht wodden an de beide gemientebesturen. Et is dan an de Stellingwarver poletiek om d'r veerder wat an te doen. Ik bin beni'jd.
Ik hope trouwens wel daj'm naost al die ontnochterende ciefers ok nog wat aorige dinkies in disse Ovend vienen. Mar dat zal grif wel.
En dan zit et jaor d'r al weer op. Beste meensken, allemaole tot ankem jaor. Dan zet De Ovend mit de twaelfde jaorgaank uut aende. Bestuur en mitwarkers van de Schrieversronte en de redaktie van De Ovend weensken jim allemaole plezierige feestdaegen en een zegend 1984 toe!

Johan Veenstra

wen, om te beginnen deur alle woorden uut de schrieveri'je van Bergveld op kaorties te zetten en te herschrieven. Al gauw liekewel wodde et mi'j deur datzelde Nedersaksisch Instituut meugelik maekt om een enquête op te zetten krek zoas veur Drente daon was: groepen van drie tot vief man, of soms nog groter, in omdebi'j 100 plakken, vulden daor al een jaor of wat dr. G.H. Kocks zien vraogekaorties in. Disse Drentse woordeboekman hadde een projekt opzet om te kommen tot een 'Groot Drents Woordeboek', waor uut zo vule meugelik plakken zo vule meugelik in kommen mos, op een meniere, dat alle overienkomsten en verschillen d'r in tot utering kommen zollen. Zo vule en zo sekuur meugelik et Drents vaastleggen, was dus de opdracht. D'r mos een zo volledig meugelike beschrieving kommen, en dat mos now ... of nooit, was de gedaachte. Diezelde weens lag d'r veur Oost- en West-Stellingwarf. In de zommer van 1975 kon 'k in beide Stellingwarven in de meerste plakken krek zokke woordeboekgroepen opzetten as Drente al hadde. Onderdehaand bin we hier in de Stellingwarven dus al weer acht jaor doende, en wat is d'r al een energie in steuken! Dat was veur disse woordeboekaovend dan ok iene van de redenen om mit mekeer te daenken over et veerdere wark.

Intied bin d'r al een peer groepen ofvalen, en zoks is vanzels jammer. We hebben veural verlet van groepen in Steggerde, Noordwoolde en Buil. D'r zal van de Schrievers-ronte uut perbeerd wodden om mit extra opnaemes et materiaol dat we eerder in disse dörpen vaastelegd hebben, an te vullen. Omreden et wel wis is dat de tael van disse plakken in verschillende opzichten ofwiekt van die van de omgeving, wodt d'r grote weerde an hecht om in ien en aander te veurzien.

Een aander perbleem is et vaktaele-onderzuuk. Iederiene wet dat et wat dat angaot zeker vuuf veur twelven is. De woorden die in de enquête ('de vraogekaorties') ofvraogd wodden bin meerstal 'algemiene' woorden, mar speciale woorden uut de vaktaelen, zoas die van de iemker, de bessembiender, de rietsnieder en de visker wo'n zelden ofvraogd. Dus moe'n veur de vaktaelen speciale, soms al wel bestaonde, vraogelisten bruukt wodden. Die moe'n dan ofvraogd wodden of deur de meensken die zels nog zoe'n oold vak uutoefenen, invuld wodden. Op 't heden hewwe te min man-

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Ok Dirk Kerst Koopmans tekende de Aachterhoeke.

Woordeboekaovend

Op maendag 28 november hullen we weer een woordeboekaovend. Disse keer was dat in kefé Kroemkaamp in Hooltpae. Et Schrieversrontebestuur kon dik tevreden wezen over de opkomst: d'r weren mit mekaander zoe'n 60 man. Wel een teken dat de mitwarkers volop belangstelling holen veur et wel en wee van et projekt Stellingwarfs Woordeboek. Aj' zoas ikkezels nogal gauw es praoten mit de meensken in de woordeboekgroepen, heur ie wel es wat twiefel over et 'in leven blieven' van et Stellingwarfs, omreden in de hieltied meer femilies op et Nederlaans overgaon wodt. Deur et woordeboekwark vaalt et de infermaanten ok nogal es op, hoe gauw bepaolde Stellingwarver woorden 'in de sloerzak' raeken en vervongen wodden deur Nederlaanse of meer Nederlaans andoende woorden. Dat d'r in de gezinnen de hieltied meer overgaon wodt op et Nederlaans, en dat et Nederlaans ok op et schoeleplein en op 'e straote meer en meer de tael van et kiend wodt, bliekt ok uut een onderzuuk dat inkelde leden van de Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs dit jaor in de gemiente West-Stellingwarf hullen hebben. Mar op disse woordeboekaovend koj' toch wat optimistischer geluden heuren: de Schrieversronte het al hiel wat klaor speuld, en de meensken kieken toch lang niet meer zo op et Stellingwarfs daele as dat wel west het. Moed holen en deurgaon, zo was de stemming! Per slot van rekening is et Fries ok weer aorig op 'e kluten kommen, hul de heer Hogeling (Op) de zael veur.

Hoe we aenlik op die kwestie van et in leven blieven kwammen? Dat was deur et inleidende praotien dat ondergetekende hul. Daorin wodde ingaon op 'e vraoge: waoromme bin we ok al weer mit dit projekt in disse vorm begonnen, hoe is de opzet en waor willen we henne?

Naoda'k in de periode 1969-1975 zels woordverzaemelings maekt hadde, en ok bepaolde verzaemelings kregen hadde van aandere 'sneupers', wodde et mi'j meugelik maekt om in 1975 an et Nedersaksisch Instituut van de Grunninger Universiteit veur ien, laeter veur wat meer dagdielen veerder te warken an mien verzaemelings en die uut te bou-

lende woorden veur ien en etzelde in alle dialekten wo'n allemaol nuumd, en d'r wodt angeven in welk plak et zo veur komt, krek as in oons Stellingwarver geval trouwens. Een veurdiel van dr. Schaars zien meniere van warken is, daj' gauwer tot een publikaosie in boekvorm kommen kunnen: aj' de kaemer en et interieur beschreven hebben, hej' een (onder)dieltien hielemaole ofwarkt.

Een hiele riegel mooie, oolde streektaelwoorden nam de heer Schaars mit oons deur. En ok veur himzels kwammen d'r onverwaachse dingen op 'e lappen. Bi'j him komt nog mar in een kleine streek 'dale' veur, dat woord is dus wat biezunders veur him, mar... oonze woordeboekmeensken konnen makkelik zinnegies mit 'daele' veurleggen!

Et Staring-Instituut dot ok zok soorte van dingen as de Schrieversronte: ze geven boeken uut, holen bi'jienkomsten, organiseren wedstrieden, doen wat an veldnaemeonderzuuk en al zo wat henne. Ze bin aenlik een soort van wetenschoppelik instituut veur de regio, krek as de Iesselakedemie in Kaampen en as de Fryske Akedemie in Liwwadden, al is die dan ok stokken groter. De belangstelling veur et Staring-Instituut is neffens de heer Schaars groot en wat de subsidie anbelangt zal et bi'j heur wel wat mitvalen. Van bestuurders heur ie dat d'r krek in een periode mit een protte 'onvri'jwillige vri'je tied' genoeg meugelikheden wezen moeten om toch op een slim nuttige meniere doende te wezen, en dat kan bi'jglieks mit et streekeigene.

Nao de twiede pauze gong de heer Schaars nog op verscheiden vraogen uut de zael in. Et was dan ok al weer kwat veur elven doe d'r an disse noflike woordeboekaovend een aende kwam.

Henk Bloemhoff

kracht om zoks goed van de grond te kriegen. En datzelde gelt veur de uutwarking van de invulde kaorties. Alles wat an now toe binnen kommen is, daor zol ien man of vrouw omdebi'j zeuven jaor wark an hebben om et uut te schrieven. Begriepelik dat et bestuur him an et beraoden is over de vraoge hoe as in ien en aander veurzien wodden kan. Zo wodt d'r docht an et gebruuk maeken van de computer. Over disse zaeke zal overlegd wodden moeten mit et Nedersaksisch Instituut: daor wodt ok in die richting docht in verbaand mit de uutwarking van et materiaol veur et Drents Woordeboek. Et gaot bi'j de uutwarking niet allienig om et materiaol uut de groepen, mar ok om dat wat as anvulling of bi'j wieze van naovraog op 'e baand vaastelegd is, om materiaol dat deur ere meensken al es in listen daelelegd is, e.d. Et zal dudelik wezen dat et nog wel even tied nemt eer dawwe een warkpergramme én de financiele meugelikheden hebben om an de uuteindelike uutwarking beginnen te kunnen. Dudelik is netuurlik dat, hoe ien en aander ok uutpakt, et heufddoel overaende blift en beriekt wodden kan: de tael van de meerste dörpen wodt ja vaastelegd en, odderd en wel, opslegen in kaortebakken. Et Stellingwarfs wodt zo in alle geval beweerd, en daor was et oons in de eerste instaansie om begonnen.

Hoe lange duurt et projekt nog?

Disse vraoge van de heer Betten (Ow) wodde niet steld 'om d'r zo gauw meugelik van of wezen te kunnen, mar omdat de meensken in zien groep et idee hebben dat de dingen daor naor vraogd wodt soms haost vergeten binnen, daj' d'r vaeks al een Nederlaans woord veur hebben; alliend de alderooldsten in de groep kun heur dan nog et 'echte' woord veur de geest haelen. Now, zo et liekt zal et ofvraogen nog acht tot tien jaor duren. We bin bi'j de letterkombinaosie br van brok begonnen, en we zitten now in et begin van de letter n. D'r is intied ok wat materiaol van véúr brok ofvraogd, in die gevallen dat et vraogemateriaol bi'j mien uuttesten in de groep van Nbk niet zo voldee (b.v. in et geval van louter Drentse angelegenheden). Dan dee 'k d'r vaeke 'ni'je' vraogen in, mit materiaol uut et Stellingwarfs da'k al eerder argens neteerd hadde of uut listen van aandere 'sneupers' overneumen hadde, en dat niet deur de Drentse enquête mitneumen was. Zo kriej' vrao-

Mien eerste vrund

mien eerste vrund
die roek ik nog
- een locht van zute amber -
mien eerste vrund
die heur ik nog
- zien stemme tussen
gregoriaanse gezangen -

now jaoren laeter
heb ik in mien kaaste
nog een flessien amber staon
- iederiene zegt dat et stinkt -
op mien pick-up
speult een plaete gregoriaans
- gieniene die d'r naor luustert -

mar ik vule
nog of en toe
zien haand op mien haor

Harmen Houtman

Relaosie

zi'j luusterde wel
mar heurde mi'j niet
zi'j keek wel
mar zag mi'j niet
dat daorom:
ik vuulde wel
mar raekte heur niet

Knillis

gemateriaol dat de invullers makkeliker herkennen as de Drentse vraogen. Dat Drents is in eerste anzien nog wel es lastig, b.v. in gevallen mit oet- veur oons uut, zoas de heer Bakker (Olae) opmarkte. Om et vraogemateriaol zo te bewarken dat et meer Stellingwarfs wodt vargt liekewel ok een boel tied. Ie zollen op ien plak in de Stellingwarven alles al ofvraogd hebben moeten en dan mit dat spul ni'je vraoge listen maeken moeten om die vervolgens naor de aandere dörpen te sturen. Daoromme, ok van dit plak of nog es veur de meensken uut de woordeboekgroepen: lees et Drentse materiaol as vraoge over, as ballegien opgooien over. Laot je d'r veerder niet deur beïnvloeden, mar schrief zo vule as et mar kan de meniere van zeggen (in een zinnegien) op zoas jim 't altied wend west hebben in jim dörp en in jim femilie.

Uut de vraoge hoe lange nog volgde een aandere: kan et ok hadder? Dan leggen we ommes nog meer van oolde meensken vaaste. Over een jaor of wat leven sommigen van oons misschien ja niet meer. Toch is, spietig genog, zoks haost niet uut te voeren. We zollen dan zels op 'e ontwikkeling van vraogemateriaol veuruut lopen moeten, we zollen veur et ofvraogen zels een ni'j systeem maeken en bi'jholen moeten, en we zollen et vraogemateriaol ok zels vermenigvuldigen moeten. Daorveur en veur een pat veur 't versturen zorgt now et Nedersaksisch Instituut. Et Drentse materiaol is d'r toch al. De Stellingwarven kun mitdri'jen veur weinig extra!

Oonze opzet is: ofvraogen en uutwarken op alfabet. Mar ie kun ok mit een 'systematische beschrieving' warken. Veur zoe'n opzet het de spreker van disse woordeboekaovend keuzen: de heer dr. Lex Schaars van et Staring-Instituut in Doetinchem. Hi'j is de woordeboekman van et zo nuumde WALD-projekt: et Woordeboek van de Aachterhoekse en Liemerse dialekten. Dr. Schaars - die trouwens opkeek van de grote opkomst van disse aovend - warkt daor now al weer drie jaor an. Zoe'n 70 woordeboekgroepen helpen him d'r bi'j. Een 'systematisch' woordeboek hoolt in daj' veur de verschillende zaekgebieden alle woorden in ien keer opvraogen. Neem b.v. et interieur van de kaemer: alle soorten, onderdielen en wat d'r in de kaemer heurt wodt de benaeming van vraogd en in rebrieken beschreven. De verschil-

Van huus en hiem

As 't iene dag regent...

Dekens-bedden-maantels-jassen
peulen-kussens en metrassen
matten-lopers en gedienen
alles ziej' now an de lienden.....lamkje

...en dan zuj' inienend een dikke bujje kriegen! Dan weej' niet waor aj' et eerst of et laest henne vliegen moeten. Van dat weer kriej' bi'jtieden et henne en weer (behalven disse zoemer dan). Kun we oons wat anpassen an dat weer, vraog ik me of. Zien we et ankommen of komt et oons over 't mad. Oolde meensken, mar pattie jongeren misschien ok wel, zien et de dag d'r veur al ankommen, vaeke an et ondergaon van de zunne. Een protte spreuken bin daor op die meniere in de loop van de tied deur ontstaon.

Sni'jvlokkies, sni'jvlokkies, dwarrel mar daele,
zachies en kalm uut de winterse locht.
Kom naor beneden op wit-wollen sokkies,
wi'j waachten op jim, mit wille en nocht.....johan

...mar as zoe'n bujje now es midden in de naacht begint en ie moe'n nog uut Liwwadden kommen...! Doej' van huus gongen was d'r nog niks an de haand en now ziej' in de auto gien haand veur de ogen. Die sni'jvlokkies lieken uut een kenon recht op je veurrute te knallen! En dan hej' de slotspray ok nog thuus liggen laoten...Et slot duurt dan tien menuten waarme aosem en de autorit langer as een ure!

De dag is nog jong
en had is de wekker
mit een sprong
bin 'k bi'j de stekker
van et koffie-zet-toestel.....harmen

Op 29 september 1983 raekte weg oonze woordeboek-mitwarker

Albert Dol

in de leeftied van 58 jaor.

Hi'j hulp mit an et woordeboekprojekt in de groep van De Haule. Zien belangstelling en fleurig aord zuwwe niet vergeten.

Stienbargen (gemiente Zuudwoolde)
Prente: Dirk Kerst Koopmans

Een regenjasse, een regenmusse, dichte schoenen of leerzen, ieskrabbers (die ik op 't aende van juli trouwens in de kofferbak gooid hebbe), een dikke sjale, wollen haansken, oorwaarmers en een flessien mit "wat waarms". Ik kan zeggen dat ik dat roegweg allemaole ok vaeke wel bi'j me hebbe. Mi'j komt et weer niet zo gauw over 't mad. Alliend laestdaegs doe et inienend zo zunnig wodde. Ha'k mien zwembroek weer niet bi'j me...!

Lao'we mar opholen mit klaegen. Krek zoas die winkelman, doe et iene dag regende:

...en de winkelman die inpakt,
geft et oolde antwoord weer:
"'t Is wat! 't Is wat! 't Is wat!" zegt ie,
Zeuvenhonderdvuuftien keer!.....jouk

Harmen Houtman

Veurnemen

vanof vandaege
he'k me veurneumen
om niet meer
de weg van de minste weerstaand
te kiezen

ik hebbe drekt al
5 opblaosde belonnen
ontkneupt

za'k over een jaor
5 kernkoppen
ontmaantelen kunnen?

Harmen Houtman

Kneden

Omreden van vocht en koolde,
blift een protte hier bi'j et oolde;
kiek, hoe de meerste grote karken,
mar kwaolik naor heur woorden warken;
hoe stichtings, boonden en perti'jen
heur zunigan uut zelsbehoold verni'jen,
hoe et onderwies op een boel schoelen,
vaeke is om hadde-óp te goelen;
mar bi'j de t.v. vuult elk him thuus,
et liefst in een ni'j of verni'jd huus;
daor wo'n dan ok kaptaolen an besteded,
in de maotschoppi'je die Philips knedet.

Oene Bult

Gevuul

waoromme
lat mien gevuul
mi'j of en toe zo los,
waoromme
gript mien verstaand
zo vaeke naor de macht,
waoromme
luuster ik toch
hieltied naor "de rede",
mar waoromme
geft et gevuul
mi'j desondaanks de kracht?

Harmen Houtman

Hoe komt et mit et Stellingwarfs ...?

Op disse vraoge wol de "Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs" perberen een antwoord te vienen.
Veur de goeie gang van zaeken: de Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs - ofkot I.W.S. - is in november 1982 in 't leven reupen deur de beide gemienten Oost- en West-Stellingwarf. Grofweg zegd is de taeke van de I.W.S. om an te geven, wat de gemientelike overhied doen kan om et Stellingwarfs op peil te holen en, in et beste geval, weer veuruut te helpen. Want dat et d'r mit et gebruuk van et Stellingwarfs niet slim fleurig veur staot - veural niet bi'j de jonge meensken, de schoelekiender - is wel algemien bekend.
Twie leden van de I.W.S. hebben doe een onderzuuk insteld naor et gebruuk van et Stellingwarfs deur de schoelekiender in de gemiente West-Stellingwarf. Dat weren Pals Bies, heufd van de schoele "Het Kompas" in Wolvege en Anne Mulder, heufd van de eupenbaore schoele "De Striepe" in Hooltpae. D'r kwam een vraogeliste veur alle kiender van de 3e t/m de 6e klasse van alle schoelen in de gemiente. Daor stonnen de volgende vuuf vraogen op:

1. *Mijn vader en moeder spreken tegen elkaar:*
   Fries/ Nederlands/ Stellingwerfs/ ...../.
2. *Tegen mij spreken ze:*
   Fries/ Nederlands/ Stellingwerfs/ ...../.
3. *Op het schoolplein met vriendjes spreek ik:*
   Fries/ Nederlands/ Stellingwerfs/ ...../.
4. *Ikzelf spreek het liefst:*
   Fries/ Nederlands/ Stellingwerfs/ ...../.
5. *Behalve Nederlands zou ik graag Fries en/of Stellingwerfs leren op school.*

Bi'j de eerste vier vraogen mossen de kiender iene van de 3 gegevens ankrusen of et 4e gegeven invullen. Dit veur et geval dat d'r butenlaanse kiender op schoele weren, of kiender van oolden uut aandere streken van oons laand. Bi'j de vuufde vraoge konnen de maegies en jongen dus invullen: Fries of Stellingwarfs of allebeide. As ze Nederlaans op schoele wel genoeg vunnen, dan hoefden ze mit vraog vufe

...en ie kieken butendeure en zien dat et allemachtig hadde regent. Gister regende et ok doej' naor 't wark toegongen, mar aovens naor huus was 't weer dreuge. Daordeur kwam et dan ok, daj' de regenjasse op 't wark liggen laoten hebben. En dan hej' vleden weke ok nog krek de auto votdaon, omdaj' sportief wezen wollen. Dat et zal vandemorgen wel een plestieken poede wodden mit drie gatten d'r in: iene veur 't heufd, twieje veur de aarms...

't Was 'n zunnedag
zoe'n waeterdag
doe ik zo lui
en rechtuut strekt
bi'j 't waeter lag.....peggy

...en zonder daj't zien hadden - ie hadden de ogen dichte - hong d'r zoe'n dikke donderkop boven je heufd. Ie weren een aende de heide op kuierd en de auto ston wel een half ure gaons. De jasse lag in die auto en et wodde hieltied duusterder. De eerste druppen begonnen al te valen. Op disse meniere kreej' alles nat om de huud Iene oplossing was d'r nog: alles uuttrekken...!

Et weer speult vaeke een betien mit oons, et leidet oons nog al es de verkeerde kaant op. Niks is zo veraanderlik as et weer, zegt men ommes vaeke. Van de weerberichten moej't ok al niet hebben. Morgen 10% regenkaans zeggen ze in 't journaal en et spoelt van acht ure morgens tot acht ure aovens! We wennen trouwens ok vlogge an 't weer. Et vaalt mi'j de hieltied weer op hoevule meensken as de kotte broek nog anhebben nao de laeste zunnige dag. Ik hebbe dat zels ok. Et het een weke mooi weer west, kotte-broeke-weer dus, en dan komt d'r iene mit bewolking. Is 't dan gien zunde om die brune bienen weer in 't mesjester te stikken...? Mar in warkelikhied wennen we d'r nooit an. Et weer is alliend mar goed om d'r over te praoten. En dat kun we, of niet soms? Wat moej' ok altied wat bi'j je hebben om et weer de baos te kunnen in dit laand. Ie meugen elke dag de rieten koffer wel op 'e kassemasse hebben.

de 27 schoelen et gebruuk van et Stellingwarfs deur de kiender onder mekeer minder is as 20%
Ok een opmarkelik ding is, dat op 'e r.k. Fredericusschoele in Steggerde deur 73% van de kiender Stellingwarfs praot wodt en daor vlakbi'j, in De Blesse, is dat mar 9%!

In dit onderzuuk van de I.W.S. is et gebruuk van et Stellingwarfs ok bekeken van oolden onder mekeer en van oolden naor kiend (vraog 1 en 2) Die getallen liggen zo:

	Stellingwarfs	Fries	Nederlaans
oolden tegen mekeer	28%	16%	70%
oolden tegen kiend	21%	9%	79%

Hier is te zien, dat oolden tegen heur kiender minder Stellingwarfs praoten as tegen mekeer. En dat is ien van de gevolgen dat de kiender in huus et Stellingwarfs ok weer minder bruken. Trouwens, die 28% Stellingwarfs van de oolden onder mekeer liekt ok een dudelik teken an de waand...!

In december '82 het de ofdieling onderwies van et gemientehuus in Wolvege ok een onderzuuk insteld naor et taelgebruuk op 'e schoelen in West-Stellingwarf. Dat was doe omdat d'r weer praot wodde over invoering van verplicht Fries in de Stellingwarver schoelen. Dit onderzuuk gul niet alliend de legere schoelen mar ok de schoelen veur votzet onderwies. Hier kwam in et eerste plak tot utering dat de West-Stellingwarvers beslist gien verlet hebben van Fries op heur schoelen en al hielemaole niet as daor et bottien "verplicht" an hongen wodt. Mar de getallen en de ciefers van dit onderzuuk brochten nog wat aanders op 'e bodden en wel ditte:
de kiender uut et votzet onderwies (oolder as 12 jaor) praoten wel minder Stellingwarfs as heur oolden, mar meer as de kiender van de legere schoelen (onder de 12 jaor).
Aj' disse sitewaosie in een tekening daele zetten, dan zicht die d'r zo uut:

Mingelmoes

Stao op Stellingwarfs
mit de "Flying Stars"
in de "Reade Swetser"
en songs van Mary
zoas "Je t'aime"-
veur opnaemen van
"Radio Fryslân",
die laeter overneumen wodden
deur "Hier Hilversum Vier"
en de "Norddeutsche Rundfunk",
ie stroffelen over
Ingels en Fries,
Fraans, Hollaans en Duuts
aj' op Stellingwarfs staon.

Oene Bult

Willens en wetens

Ik wol, dat ik wus
wat ik wol;
ik wol, dat ik wol
wat ik wus;
ik wus, dat ik wol
wat ik wus;
ik wus, dat ik wus
wat ik wol.

Oene Bult

Aachter riekdom kan een
boel aarmoede schoel gaon.

Oene Bult

Florence Nightingale

Zwoegend lopt ze mit heur lanteerntien
van kaemer naor kaemer,
de meensken hebben heur neudig,
aachter elke deure zit een stok leed
dat zi'j mit heur beide hanen
niet vatten kan.

De naacht legt him over disse meensken
mar hi'j brengt gien vrede,
gien verlochting van de piene en 't verdriet,
alliend meer aangst en ienzemhied
dat zi'j mit heur beide hanen
niet vatten kan.

Zwoegend lopt ze mit heur lanteerntien
van bedde naor bedde,
hier geft ze wat te drinken
daor een luustrend oor, en even
daenkt ze, dat ze et mit heur beide hanen
een betien vatten kan...

Immie Hoekstra

Een wonder

de dag is veurbi'j
de zunne is onder
morgen is d'r weer locht
et is toch elke dag
een wonder.

immie hoekstra

niks te doen.
Mitmekeer hebben 1.444 kiender de vraogeliste invuld.
In dit bestek zol et te veer gaon om alle ciefers hier op te schrieven, mar as d'r lezers binnen, die al de getallen van dörp tot dörp, van schoele tot schoele graeg zien willen, dan moe'n ze even bellen naor Anne Mulder, 05610-3685.

Uut de antwoorden op vraog 3 dee blieken dat 88% van de Stellingwarver kiender onder mekeer Nederlaans praoten, 18% Stellingwarfs en 2% Fries! Dat klopt niet, zuj'm now wel zeggen, want dat is mitmekeer gien 100% mar 108%.
Juust, mar dat komt deurdat d'r kiender binnen die én Nederlaans en Stellingwarfs praoten op 't schoeleplein.
Bi'j et verwarken van de ciefers is West-Stellingwarf in vier patten verdield:
1. de Grote Veenpoolder, westelik Helomavaort (2 schoelen)
2. Wolvege (10 schoelen)
3. de aandere schoelen noordelik van de Lende + De Hoeve (6 schoelen)
4. de zuudkaant van de Lende zonder De Hoeve (9 schoelen)

Hoe et d'r mit et gebruuk van et Stellingwarfs deur de kiender in die ofzunderlike patten van de gemiente veurstaot is hieronder of te lezen.

	Tal kiender	Stellingw.	Fries	Ned
1. Veenpoolder	99	58%	11%	67%
2. Wolvege	750	12%	1%	94%
3. Nrd-Lende+Hoeve	146	34%	1%	77%
4. Zuud-Lende	449	17%	3%	89%

Dat hier de totaolen ok boven de 100% liggen, komt weer deurdat sommige kiender èn... èn... praoten.
Een peer dingen valen hier dudelik op:
- in de Veenpoolder wo'n de streektaelen meer bruukt as in de ere patten;
- Wolvege is slim hadde an 't vernederlaansen.

Wat uut disse ciefers niet te zien is, mar wat opmarkelik is - en daorom vertellen we 't even - dat is dat op 18 van

Zit d'r ok nog wat in een oolde deuze?

Wat is dat now weer veur een uutdrokking zullen pattie wel daenken. Ik zal perberen om uut te leggen wat a'k d'r mit bedoele. Et is now zoe'n vuvendattig jaor leden, ik was nog een kwaojonge. Oonze volk woonden doedertieden op 'e Miente onder Noordwoolde. En daor kwam in die daegen wel een huusschilder van et West van Berkoop. Op 'e fiets mit de varfpotten an 't stuur kwam hi'j et Battenpad daele. Lammert Houwman hiette hi'j. En dit mannegien (want hi'j was niet zo groot van stok) kon vule meer as alliend mar de boel opschilderen en behangplakken. Hi'j kon hiele mooie riempies maeken en gedichten opzeggen en zingen. Ien van zien riempies was ongeveer zo:

Heit en Mem hebben altied wat
Eerst mit de fiedel en dan mit et gat.

Dat was nogal gewaogd veur die tied!
Houwman was grif een groot liefhebber van de streekkultuur want zien riempies en vertellegies weren vaeke in 't Stellingwarfs. Zien stemme kon hi'j zo klinken laoten, dat we vandaege an de dag daenken zollen dat hi'j et mit een mikrefoon dee. Zien muzikaole begeleiding dee hi'j mit de voete. Now was de oolde keukenvloer bi'j oons thuus niet zo stevig, hi'j veerde wat deur. Dat kwam omdat d'r neffens zeggen vroeger een waeterlossing langes gaon was. En now weren de onderleggers wat verzakt. Houwman zag daor drekt de humor van in. As hi'j dan begon veur te dregen en zien voete goed gaon leut, dan beweug alles bi'j oons in de keuken!

Beste meensken, d'r bin grif wel Stellingwarvers onder oons die disse man, riek an poëzie as hi'j was, nog beter kend hebben as ikke. En die misschien nog wel wat in een oolde deuze hebben van disse biezundere Stellingwarver, dat geschikt is veur de Ovend.

Henk de Vries

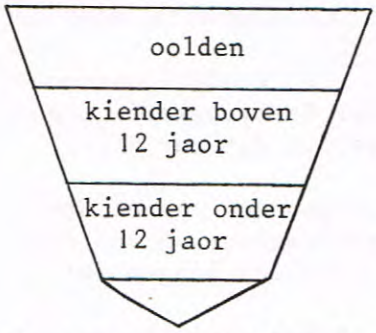

Dit is een topzwaore toestaand! Geveerlik, want ie kun zo zien dat et hiele geval makkelik omkiepen kan!

De gemienten hebben de I.W.S. insteld om die uutzuken en angeven te laoten hoe de pesisie van et Stellingwarfs vestigd wodden kan. Now, uut et bovenstaonde kan elkeniene wel begriepen, dat dat alliend mar kan, as de jonge kiender (onder de 12 jaor) op ien of aandere meniere weer "naor et Stellingwarfs" brocht wodden. En mit kiender onder de 12 jaor kan dat redelikerwieze alliend mar op schoele. Wat zeggen de onderwiesmeensken daor van?
Die staon bepaold niet te trappelen om et Stellingwarfs de schoele in te haelen. Al bin d'r wel een peer die d'r now en dan es wat andacht an besteden, veerweg et grootste pat zicht d'r gien inkeld nut in en het d'r niet et minste belang bi'j. Tekenend in dit verbaand is et feit dat d'r in Oost-Stellingwarf in et hiele onderwiesveld niet iene te vienen was, die zitting hebben wol in de I.W.S.! Wat zeggen de oolden daor now van?
De meerste oolden hebben nog altied et idee dat een streektael minderweerdig is en krek zo hadde as zowat alle oolden "nee" zegd hebben tegen et Fries, hebben ze ok "nee" zegd tegen et Stellingwarfs op schoele!
Aj' daor dan nog even bi'j bedaenken dat d'r veur Stellingwarfs op schoele vanzels ekstra geld op 't klied kommen moet veur lesmateriaol en mankracht en dat d'r tegenworig en in de naoste toekomst nargens gien ekstra geld veur is en kommen zal, dan zol et wel es wezen kunnen, dat et Stellingwarfs...laowwe zeggen nao et jaor 2000... zoas 't now liekt, een zwaore zille krigt.

A. Mulder.

Toekemtied

z' is weer veurbi'j
de lange, hiete zoemer
mit plaankezeilen
en kamperen,
mit et vere Spanje
en alle pils en ranje;
thuus is et weer feest
mit appels onder de bomen
en regen op 'e ruten;
oe, wat was de zoemer loom,
mar now, mit frisse geest
loop ik vief eventies buten;
de scheiding
tussen seizoenen
dot mi'j goed,
de haast is "om te zoenen",
de winterwille waacht:
scheiden is gien lieden
mar een ni'j begin,
aj' de piene van 't verleden mar vermieden
mit opzet toekomstzin, overal in.

oene bult

Vri'jveerdig

as manluden
en vrouwluden
een vri'jveerdighiedsproef
ofleggen mossen,
zollen d'r een protte
veur et praktische gedielte
zakken as een balstien.

oene bult

Een bede

Jow hebben
zo ri'j stri'jd
mit mooie dingen
op oonze eerde
Here,
Laot oons aanst
niet mit lege hanen staon.

Immie Hoekstra

Ofscheid

dat dot zeer
et is een betien
starven
waj' deurmaeken
is een rouwperces
mar
d'r is
een ni'j leven
nao die "dood".

immie hoekstra

tien mit de vinger an de slinger, want et mos d'r vanzels ok weer uut!
Nog een dag laeter naor Italië.
We stopten in een dörpien waor krek mark was. De sjefeur zegt tegen oons: "Aj'm hier wat kopen willen moej'm wel de helte ofdingen, want hier kommen wel vaeker toeristen." Die Italiaanse markkoopluden wollen graeg verkopen, ze zatten je gewoon an de huud omme te trekken. Verscheiden "Olanda's" stonnen drok te haantienbakken en inkelden kochten ok wel wat. Soms veur minder as de helte van de pries die d'r veur vraogd wodde. Mar a'k et zo bekeek was et dan nog dikke an de pries.
De laeste daegen hewwe in Karinthië deurbrocht, mit de bus overal henne. Ok de bargen in, boven de sni'j. Daor mos de jasse weer an! Wi'j hebben et dan wel es over et wispelturige weer in Nederlaand, mar dat is niks vergeleken bi'j et weer daor boven in de bargen. Ieder mement wat aanders. Dan een sni'jbujje, dan mist, even laeter regen en vuuf menuten laeter schient de zunne weer!

In et hotel waor wi'j weren was et een gezellige boel. In de kelder(!) koj' daansen en daor hebben we wel gebruuk van maekt. Veural de laeste aovend, doe d'r een ofscheidsdaansaovend was. Meensken, meensken, wat hewwe zwieten! Now, dat was dan et aende van 't lietien. Eremorgens weer in de bus en in twie daegen weer naor Nederlaand. In Arnhem nammen we ofscheid van mekeer. D'r weren goenend die hadden de traonen in de ogen. Ja, we weren in die tien daegen iene grote femilie wodden. Toch vremd, want de meersten van oonze reisgenoten zien we vanzels nooit weer...

Klaas van der Weg

Haiku

daegeliks drie keer
luden de twie dörpsklokken
dag in drie patten.

oene bult

Heuren en zien

Braand, braand,
reup de tenielspeulder
en et volk lachte.

Braand, braand,
reup de tenielspeulder luder
en et volk klapte.

Braand, braand,
reup de tenielspeulder hadder
en et volk klapte en stampte.

Braand, braand,
raosde de tenielspeulder et uut
en et volk reuk de rook.

Braand, braand,
reup doe ok et volk
en et dak donderde daele.

Thuus hebben Klaos en Ketrien
doe heur braandpolis opzocht
en de kleine letterties es bezien.

Oene Bult

Kostber

et autorieden
wodt de hieltied
mar duurder,
aemelde de man;
vandaege het et
him zien leven
kost.

oene bult

Jan van Overtjonger onder waeter

Doe Ovend-redakteur Johan Veenstra vreug as et niet aorig wezen zol om van de boekuutriekings van 26 november een peer foto's op te nemen in et laeste nommer van disse jaorgaank, biesde ik votendaolik naor oonze "huus"fotograaf Martin van Nieuwenhoven.
Al jaor en dag komt Van Nieuwenhoven getrouw op oonze boekuutriekings foto's maeken veur zien kraanten Anpakken en de Ni'je Ooststellingwarver. Hi'j ontbrekt haost nooit en bi'j tal van perjekten is hi'j oons behulpzem: foto's op boekomslaegen, foto's veur De Ovend, de ledenadministraosie en niet te vergeten Et kienderboek van Jouk. Alderdeegst vint hi'j nog tied veur een aktieve rolle op 'e jaorvergeerdering van de Schrieversronte.
Zaoterdagmorgen 26 november was hi'j in Wolvege bi'j de uutrikkinge van Zonder zille persent. Middags kon hi'j et aenlik niet waachten en kom naor Ooldetriene veur de uutrikkinge van Wiend in et riet, omreden d'r alderhaande Sunderklaozen heur intocht deden. Mar hi'j redde et op. Ik rekende dus half-en-half op wat mooie prenten veur De Ovend, mar laot Van Nieuwenhoven now zundags een aekelik auto-ongelok kriegen. Onder Berkoop stikt een auto de diek over en de sjefeur zicht de auto van Van Nieuwenhoven niet. De auto van Van Nieuwenhoven over de kop, tegen een boom op en de sloot in. Martin en Iwan van Nieuwenhoven kwammen d'r gelokkig hiel goed vanof. En dat is et alderbelangriekste. De ni'je auto kon in ien keer ofschreven wodden, mar blik is mar blik. Al was et wel duur blik, he'k mi'j vertellen laoten.
Al mit al dreef et meerste fotomateriaol en wat apperatuur in die sloot onder Berkoop. Ien rollegien mit foto's van o.e. Dirk Kerst Koopmans was beweerd bleven. Et aandere rollegien was veurgoed naor de diepte zonken. Et boekien Wiend in et riet dreef ok in et entekros. Toch wol hi'j een peer daegen laeter weer op zuuk naor dat filmrollegien. Intied was de warktugekoperaosie van Else daor veur een boer an et sloden. En ja heur, nao wat klauwen in roegte en modder kwam bi'j toeval et rollegien veur et

Daegelikse dinkies

Vekaansie!

Wi'j hadden in feberwaori al een mooie vekaansiereize uutzocht: tien daegen naor Karinthië, de zudelikste perveensie van Oostenriek, mit dagtochten naor Joegoslavië en Italië.
Op 'e 20-ste juni morgens om half zeuven in Wolvege in de bus. Die zat al zowat halfvol. En doe naor Eindhoven.
Daor stonnen twaelf grote bussen klaor, elk mit een aandere vekaansiebestemming. Iederiene mos hier zien "eigen" bus opzuken. Wi'j kwammen mit oonze vrunden uut Meppel in bus nommer drieje.
Oonze reisgenoten kwammen uut alle hoeken van Nederlaand, mar in disse bus weren de vrouw en ik de ienigsten van de noordkaant van de Lende.

De eerste naacht hebben we slaopen in Prinsenberge, een klein plakkien in Duutslaand. Eredaegs wieder, deur lange donkere tunnels, over hoge bargen, deur dichte bossen en vlak bi'j diepe diepten langes. Een onveurstelber mooie netuur, mar sommigen hadden aovens op bedde nog die steile diepten veur de ogen!
De eerste dag dat we d'r weren hebben we wat rondreden om kennis te maeken mit et mooie Karinthië. Wi'j keken oons de ogen uut, want et is daor hiel wat aanders as in de veenpoolder! Een dag laeter naor Joegoslavië, ok een prachtig laand. Ik hadde wel es heurd dat dat een slim aarm laand was, mar waor wi'j weren, in 't noorden, vul me de aarmoede van de bevolking hadde mit.
Et was waarm weer, dat wi'j kregen wel zin an wat drinken. We stakken even an en ik bestelde een glassien wien. Mar mien maot hadde dust, dat die bestelde bier.
Now, hi'j kreeg bier! Ik hebbe nog nooit zoe'n kollesale bierpulle zien, d'r zat wel driekwat liter in. Hi'j kon 't ok haost niet op, mar op 't laeste kreeg hi'j et d'r toch deur. Doe we weer naor de bus leupen zegt hi'j tegen me: "Ze kun me wel héuren ankommen, zo klotst et me in de huud." En een half ure laeter ston hi'j om 't hot-

daglocht. Et omhulsel was al hielendal roesterig. In de doka ontwikkelde Van Nieuwenhoven et rollegien, mar hi'j docht zels dat et filmmateriaol wel al antaast wezen zol. D'r hoeven mar een peer chemische stoffen bi'j te kommen en d'r ontstaot een reaktie. De Berkopers kun tevreden wezen: ze hebben nog schoon slootswaeter. Hier en daor een vlekkien, mar de meerste foto's stonnen gewoon in de kraante. Ok de foto's van Jan van der Meulen weren nog redelik. Al het Van der Meulen een peer daegen onder waeter west, hi'j het d'r niet van te lieden had. Al ha'k al tegen Van Nieuwenhoven zegd dat in disse situaosie die foto's toch zo onbelangriek weren, bin 'k toch bliede dat ik ze jim now zien laoten kan, mar ik kniepe de hanen dichte dat dit malle aeventuur nog zo goed oflopen is.

Pieter Jonker

Brummelzuken

'k Heb niet allienig zocht, mar 'k heb ok hiel wat vunnen.
Nao zoe'n mooie zoemer mos dat vanzels ok kunnen.
't Is aanders gien reer wark, al moej' je wel wat schikken,
Want die verhipte stiekels kun allemachtig prikken!
Et is ok daankber wark, want a'k now in de kelder kiek,
Zie 'k een hiele riegel potties, een winkeltien geliek.
Niet hielemaol veur niks, de suker moej' betaelen,
Mar eers bin ze veur 't griepen, ik doe et ok mit nocht,
't Is docht ik ok nog wel gezond, zo in de butenlocht.
'k Weet nog een boel te zitten, mar 'k zegge niet van waor,
Want dan staot iederiene daor mit zien emmer klaor.
Trek zels d'r mar op uut, doe wel een oolde jasse an,
Want aj' d'r bi'j kommen willen dan komt et d'r op an.
Mar ja, veur niks kriej' niks, bedaenk dat dan wel even,
Zels nog niet iens de dood... die kost je nog et leven!

Jac. de Boer

Boekuutrikkinge Wiend in et riet. V.l.n.r. Pieter Jonker, Henk Bloemhoff, Johan Veenstra, Burgemeester J.H. Schurer, Dirk Kerst Koopmans (niet zichtber Vrouw Wieneke Koopmans, Bouke Jansen), Vrouw G. Bergsma-Koopmans, Kerst Koopmans, Jo Buisman, Onno Koopmans, dan een veur de red. onbekende vrouw en Vrouw Aly Buisman. Bi'j de volgende taofel zit Fokke Middendorp. (Foto: M. van Nieuwenhoven, NOS/Anpakken).

Ping - Song

"All your need is ping
in de pong,
ping, ping, ping
in de pong,
pong, pong, pong,
please: Speed by speed:
ping in de pong!"

Oene Bult

Puntheufies

Normaal bin ik abnormaal.

"Doe mar" het de naeme veraanderd
in "Lao mar".

Amsterdam: moordstad. "Hier moet
je geen kapsones hebben," zee een Am-
sterdammer mit veul kapsones.

Vroeger hong een meens an et Kruus,
now hangen een protte meensken een
kruus om de hals.

Punkperbleem: ik moet mi'j konfermeren
an non-konfermisten.

Oene Bult

Jan van Overtjonger dielt haandtekenings uut.

Degene die wark veur *De Ovend* insturen wil, wodt vraogd om oons ter wille te wezen op 'e volgende punten. Liefst *typt*, op A4-vellen (ienziedig). Riegellengte: 56 anslaegen. Wat schreven wark anbelangt: graeg *dudelik*, en flink ruumte naost de tekst; A4-fermaot, ienziedig. Inspringen, bruken van anhaelingstekens en spaties, en et verwiezen naor boeken en artikels zoas dat in *De Ovend* daon wodt. Bi'j et insturen van illestraosies moet de scharpte in de gaten holen wodden, en d'r moet rekening hullen wodden mit verkleining as we mit et fermaot niet uut de voeten kunnen.

De Stellingwarver Schrieversronte het ok een hiele riegel boeken uutgeven, en die wodt nog al mar groter. Vraog een overzicht/prieslist an!

de ovend

Twiemaondeliks tiedschrift
veur Stellingwarver tael en kultuur
een uutgifte van de
Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Red.: J. W. Nijholt, J. Veenstra
Bureau-red.: P. Jonker
Alle corr., inlichtings, adm./ab.:
Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde
Till. (05160) 4533
Lidm./Ab.: f 15,00 in 't jaor

ISSN 0166-7351